

ΜΕΓΑΛΗ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α΄

Α - Άισα

Ευελπίδων, η αποπεράτωση του Πολυτεχνείου, η διαμόρφωση του Παναθηναϊκού σταδίου, το Ωδείο Αθηνών, η Γεωργική Σχολή της Λάρισας και ιδίως το θρυλικό θωρηκτό «Αβέρωφ» του ελληνικού πολεμικού ναυτικού, για τη ναυπήγηση του οποίου διέθεσε μεγάλο χρηματικό ποσό (περίπου 2.500.000 χρυσά φράγκα). Δ.ΒΑΛ.

Βιβλιογραφία:

Αβέρωφ, Μιχαήλα, *Η ζωή του Γεωργίου Αβέρωφ*, Αθήνα 1964· Χατζή, Γιολάντα, *Γεώργιος Αβέρωφ. Από το Μέτσοβο στην Αλεξάνδρεια*, Αθήνα 1999.

Αβεσσαλώμ. Γιος του Δαυίδ και της Μααχά (Β΄ Βα 3:3, Α΄ Πα 3:2). Διακρινόταν για το κάλλος και την κόμη του (Β΄ Βα 14: 25, 26). Φόνεψε τον αδελφό του Αμνών, πρωτότοκο του Δαυίδ, επειδή ατίμασε την αδελφή του Θημάρ (Β΄ Βα 13:1,14, 20, 30) και κατέφυγε για τρία έτη στον παππού του Θολμί, γιο του Εμιούδ, (Β΄ Βα 13:37, 38). Καταπραυνήθηκε ο θυμός του Δαυίδ, δεν τον καταδίωξε και επανήλθε με τη βοήθεια του Ιωάβ στην Ιερουσαλήμ (Β΄ Βα 14:21-24). Με πανούργες δραστηριότητες κατάφερε να ανακρουηθεί βασιλιάς στη Χεβρών και ο Δαυίδ έφυγε από την Ιερουσαλήμ μαζί με τους δούλους του για να γλυτώσει «την μάκαιράν» του (Β΄ Βα 15:1-18).

Μαζί με τον ισραηλιτικό στρατό, ο Αβεσσαλώμ εξεστράτεψε εναντίον του Δαυίδ, ύστερα από τη συμβουλή του Χουσί, φίλου του Δαυίδ, που κατασκόπευε τον Αβεσσαλώμ και νικήθηκε στο δάσος Εφραΐμ· όταν έφευγε πάνω σε μουλάρι, περιπλάκκηκε η κόμη του σε μια βελανιδιά και κρεμάστηκε (Β΄ Βα 18:1-10). Ο Ιωάβ του έδωσε το τελευταίο χτύπημα με τρία βέλη και έριξε το πτώμα του σ' έναν λάκκο όπου συσώρευσε πολλούς λίθους και ανήγειρε μεγάλη στήλη στην ίδια τοποθεσία όπου είχε ανεγείρει ο Αβεσσαλώμ όταν ζούσε, διότι, όπως είχε αναφέρει, «επειδή δεν έχω υιό δια να διαιωήσω το όνομά μου ανεγείρω απήν τη στήλη», και ονομάστηκε «Χείρ του Αβεσσαλώμ» (Β΄ Βα 18:14-18). Ο Δαυίδ θρήνησε και λυπήθηκε για τον γιο του· χαρακτηριστικές είναι οι φράσεις του «υιέ μου Αβεσσαλώμ, υιέ μου Αβεσσαλώμ, υιέ μου Αβεσσαλώμ, τις δών τον θάνατόν μου αντί σου; εγώ αντί σου, Αβεσσαλώμ, υιέ μου, υιέ μου».

Αβεσσαλώμος. Πατέρας του Μακαβαίου Ματαθίου, ένας από τους στρατιώτες του Ιωνάθαν (Α΄ Μα 11:70).

Αβέστα. Συλλογή που περιέχει τα διασωθέντα ιερά βιβλία του ζωροαστρισμού και της νεότερης μορφής του, του παρισισμού. Τα βιβλία αυτά συγκροτήθηκαν κατά τη διάρκεια μιας μακρόχρονης προφορικής παράδοσης και ορισμένα, όπως οι Γάθα (Ghatha),

«ύμνοι» του Ζαρατούστρα, ανάγονται στις αρχές της πρώτης χιλιετίας π.Χ. Η αρχική όμως συλλογή που περιείχε πολλά κείμενα, χάθηκε με την κατάλυση της αυτοκρατορίας των Αχαιμενιδών από τον Μέγα Αλέξανδρο. Με την ανασύσταση του κράτους των Σασσανιδών (226-642 μ.Χ.), οι ιερείς του συνέλεξαν όσα από τα αρχικά έργα του ζωροαστρισμού διασώθηκαν και συγκρότησαν έναν Κανόνα από 21 βιβλία (Νασκ). Ήδη όμως από τον 4ο π.Χ. αι. τα κείμενα μεταφράζονται στη μέση περσική γλώσσα, γνωστή ως παχλαβή, διότι η παλιά ιρανική γλώσσα δεν ήταν πια κατανοητή. Για τον λόγο αυτό μαζί με τις μεταφράσεις τα κείμενα κρύφονταν από υπονήματα σε γλώσσα παχλαβή, τα οποία είχαν το όνομα Ζαντ. Γι' αυτό οι πρώτες μεταφράσεις των κειμένων αυτών που έγιναν γνωστές στην Ευρώπη είχαν τον λανθασμένο τίτλο Ζεντ ή Ζαντ Αβέστα. Η συλλογή των κειμένων που σώθηκαν προοριζόταν για λειτουργική χρήση και είχε σκοπό να υπηρετήσει τις ανάγκες της νέας κρατικής θρησκείας του παρισισμού που καθιέρωσαν οι Σασσανίδες. Ωστόσο από τη συλλογή των 21 βιβλίων του Κανόνα των Σασσανιδών διασώθηκε μόνο το ένα τέταρτο περίπου των αρχικών κειμένων. Τα διασωθέντα κείμενα είναι ποικίλα και διαφέρουν πολύ μεταξύ τους τόσο στο περιεχόμενο όσο και στη γλώσσα. Έτσι η μακράιωνη παράδοσή τους, η γλώσσα και η γραφή καθιστούν τη μελέτη της Αβέστα ένα από τα πιο δύσκολα και πολύπλοκα φιλολογικά προβλήματα.

Οι μεταφράσεις που υπάρχουν διαφέρουν τόσο σε πολλά κομμάτια του κειμένου, ώστε ο μη ειδικός αδυνατεί να προσεγγίσει και να κατανοήσει το περιεχόμενό τους. Ο πρώτος που έκανε γνωστή την Αβέστα στην Ευρώπη ήταν ο Γάλλος Anquetil Duperron, που έφερε τα πρότυπα κείμενα από την Ινδία και τα εξέδωσε στο παρίσι με τον τίτλο *Zend Avesta* (1771). Έκτοτε έγιναν πολλές μεταφράσεις. Η σημερινή Αβέστα διαιρείται σε πέντε μέρη, καθένα από τα οποία υποδιαιρείται σε πολλά κεφάλαια: 1) στα κείμενα της Γιάσνα («θυσία»), ένα λειτουργικό βιβλίο, στο οποίο ανήκουν επίσης τα «άσματα προσευχής» (Γάθα) του Ζαρατούστρα, τα οποία γλωσσικά είναι τα αρχαιότερα τμήματα της Αβέστα και ανάγονται προφανώς στις αρχές της πρώτης προχριστιανικής χιλιετίας, 2) στα Βισπερέντ («οι κύριοι πάντες»), ένα λειτουργικό έργο που διαβάζεται κατά τις εορτές, 3) στα Γιαστ («ύμνοι»), που περιέχουν άσματα εγκωμιαστικά στους θεούς, 4) στο Βεντινιάτ («νόμος κατά των δαιμόνων»), ένα θρησκευτικό βιβλίο νόμων με ηθικούς κανόνες και καθαρμούς εναντίον των κακών πνευμάτων, και 5) στο Χόρντα Αβέστα («μικρή ή συντετημμένη Αβέστα»), βιβλίο προ-

σευχών. Το πιο σπουδαίο μέρος της Αβέστα είναι η Γιάσνα, που περιέχει τόσο τους «ύμνους» του Ζαρατούστρα, (Γάθα), όσο και εβδομηντα δύο κεφάλαια με προσευχές που διάβαζαν οι ιερείς κατά την τέλεση της θυσίας. Οι «ύμνοι» του Ζαρατούστρα (Γάθα) είναι το ωραιότερο μέρος όλης της Αβέστα. Αποδίδονται στον ίδιο τον Ζαρατούστρα και συνιστούν μια ομάδα από δεκαεπτά αρχαιότερους ύμνους ή κεφάλαια της Γιάσνα (28-34, 43-46, 47-50, 51 και 53). Αρχαϊκά και πολύ δύσκολα κείμενα, αποτελούν τη βασική πηγή για τη γνώση της διδασκαλίας του Ζαρατούστρα. Με τον έμμετρο ρυθμό τους είναι στενά συγγενείς προς τους βεδικούς ύμνους και πιστοποιούν την παρουσία στο Ιράν μιας παράδοσης της ινδοευρωπαϊκής ιερής ποίησης.

Η Αβέστα διασώζει τόσο τη διδασκαλία του αρχαίου ζωροαστρισμού, όσο και αυτήν της νεότερης μορφής του που ονομάζεται παρισμός. Την αυθεντική διδασκαλία του προφήτη Ζαρατούστρα την παρακολουθούμε στους «ύμνους» (Γάθα). Δύο αρχές συνεχούν τον σύμπαντα κόσμο· ο Αχούρα Μάσδα, ο «Κύριος της σοφίας και της αρετής» που εκπροσωπεί τις αγαθές και ενάρετες δυνάμεις (σπέντα μίνιου) και ο Αριμάν, ο «Αρχηγός του κακού και των δαιμόνων» που εκπροσωπεί τις δυνάμεις του κακού (άνγκρα μίνιου). Οι δύο αυτές δυνάμεις βρίσκονται σε σφοδρή διαμάχη και πόλεμο μεταξύ τους. Το πηλικό μήνυμα του Ζαρατούστρα είναι ότι το αγαθό θα εξολοθρευσει το κακό. Ο Αχούρα Μάσδα, βοηθούμενος από τα επτά αγαθά και αθάνατα δημιουργήματά του, τους αγγέλους του (αμέσα σπέντα), θα κατατροπώσει τον Αριμάν και τα κακά του πνεύματα. Ο υλικός και ο πνευματικός κόσμος θα ενωθούν και θα επικρατήσει η αρμονία στο σύμπαν.

Ο ρόλος του ανθρώπου στην τάξη αυτή των πραγμάτων είναι αποφασιστικής σημασίας, επειδή αυτός μόνος προκίσθηκε με ελεύθερη βούληση και ικανότητα εκλογής μεταξύ καλού και κακού και έγινε υπεύθυνος για το πεπρωμένο του.

Ο ουρανός και η κόλαση, όπου ο άνθρωπος φτάνει μετά την παρούσα ζωή, είναι άμεσο αποτέλεσμα των σκέψεων, των λόγων και των πράξεών του. Η οριστική αγαθή πράξη του Αχούρα Μάσδα είναι η ανάσταση του σώματος, η επανένωσή του με την ψυχή, η έσοατη κρίση και η αιώνια ζωή, που αποτελούν το επισφράγισμα της αγαθής δημιουργίας. Σύμβολο του ζωροαστρισμού είναι το πυρ που έκαψε στους ζωροαστρικούς ναούς του πυρός, και ιδιαίτερη συνήθειά τους η εναπόθεση της σορού των νεκρών στη στέγη ειδικών πύργων για τη μελλοντική τους ανάσταση και μετάβαση στην αιώνια ζωή. Γ.ΖΙΑ.

Βιβλιογραφία:

Gnoli, Gherardo, *The Encyclopedia of Religions*, 2 (1987) 16-17· Duchesne-Guillemin, Jacques, *Zoroastre: Études critiques avec une traduction commentée des Gatha*, Paris: Maisonneuve 1948 (αγγλ. μτφ. Maria Henning, *The Hymns of Zarathustra*, London: Murray 1952)· Bayce, Mary, *A History of Zoroastrianism*, Leiden/Köln: Brill, 1975.

Αβηλα. Ονομασία επισκοπής, και πρόσφατα αρχιεπισκοπής Αβήλων, που ανήκει στο κλίμα του Πατριαρχείου Ιερουσαλύμων. Από το 1984 μέχρι το 1991 επίσκοπος Αβήλων ήταν ο Ηούχιος (Κοντογιάννης). Το 1998 εξελέγη ο τελευταίος «επίσκοπος» Αβήλων, ο Δωρόθεος (Λεόβαρης), αφού το 2000 η επισκοπή προήχθη σε αρχιεπισκοπή. Είναι πιθανόν ο Αθανάσιος Αβήλης, ο ωριγενιστής επίσκοπος που δεν υπέγραψε τα πρακτικά της Ε΄ Οικουμενικής Συνόδου και για τον λόγο αυτό καθαιρέθηκε, να διεποίμανε την ίδια ή παραπλήσια επισκοπή. Α.ΑΡΣ.

Αβησσίνιοι. Αιρετικοί μονοφυσίτες, οι οποίοι διέμεναν στη Λευκωσία κατά την εποχή της φραγκοκρατίας και ενετοκρατίας στην Κύπρο. Πολλοί από αυτούς ήταν Ινδοί, μέτοικοι από την Αβησσυνία. Ήταν οργανωμένοι σε κοινοβιακή κοινότητα υπό τον επίσκοπό τους, απεσταλμένο του πατριάρχη ή μητροπολίτη Αβησσυνίας. Οι Αβησσίνιοι εφήρμοζαν την περιτομή και μελούσαν το βάπτισμα καίγοντας το μέτωπο με πυρωμένο σίδηρο. Δεν έχουσε πολλές πληροφορίες για τη δράση τους. Ο Éstienne de Lusignan μας πληροφορεί ότι ο τελευταίος επίσκοπός τους στην Κύπρο είχε ανατραφεί και χειροτονηθεί στην παπική αυλή. Στη συνέχεια, όταν επανήλθε στην Κύπρο, προσπάθησε να προσπύσει το ποίμνιο των Αβησσινίων στον ρωμαιοκαθολικισμό.

Ο de Lusignan διασώζει με κάποια επιφύλαξη την πληροφορία ότι ο λατίνος αρχιεπίσκοπος Κύπρου Φίλιππος Μοτσενίγιος διάταξε να ταφεί η σορός του στη λατινική εκκλησία της Αγίας Σοφίας. Μετά το πέρας της ταφής, σε ώρα νυκτερινή, ο αδελφός του θανόντος, αρχιερέας της Αβησσινιακής Εκκλησίας, ανέσυρε τη σορό και έδωσε εντολή μασιγώσεώς της, αποφανίνόμενος υπέρ της αιώνιας καταδίκης της ψυχής του επισκόπου για την κρυπτολατινική του ιδιότητα και την προσπύση του δράση. Η πράξη αυτή δεν έμεινε απώρητη από τον λατίνο αρχιεπίσκοπο, μολονότι δεν γνωρίζουμε την ποινή. Τα ίχνη των Αβησσινίων χάνονται κατά την τουρκοκρατία. Α.ΓΛΑ.

Βιβλιογραφία:
Hill, Sir George, *A History of Cyprus*, τ. ΙΙΙ, Cambridge: Cambridge University Press / New York: Macmillan 1948· Κύρρης, Κ., «Αβησσίνιοι», *ΘΗΕ* 1 (1962) 48· Χάκετ Ι., *Ιστορία της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Κύπρου*, συμπλ.-μτφ. Χαρ. Παπαϊωάννου, τ. Γ΄, Πειραιάς 1932.